

nek'-é. A költeményben „folytatódik a *Himnusz*... kötet portréverseiben megkezdett számbavétel, a lírai hős magányos áldozatvállalására hasonlító magatartást mutató elődök felsorolása, már egyre szélesebb művelődési körben (...)” (TOLCSVAI NAGY: 1998. 137). Sebük a világ sebe.

1.1.3. A mű összetevői közül a vizuális vehikulum domináns elemei verbális nyelvi elemek, melyek a szöveg valamennyi szintjén, a kompozícióegységek makroszintjén is értelmezhetők, illetőleg definiálhatók. Mindkét összetevő, úgy-ahogy, interpretálható 'önmagában' is. Összefüggésük inkább közvetlen, amit a félalakos portrét alkotó nevek révén és talán a cédrusdarab forradása által is a verbális matéria kellőképpen motivál. Szépen írt, illetőleg nyomtatott verbális szöveg, mely írás-, illetőleg szedésmódjával emberi alakot formál.

1.2. Húsvét

A *Húsvét* a *Képversek és betűképek* ciklus (1973.) negyedik darabja. Címe, mint minden ciklusbeli műé, a tükör alsó szegletében van feltüntetve. (Lásd a 3. ábrán.)

3. ábra

1.2.1. A 3. ábrán egy sonka látható 'fordítva', csülkében zászlócska. „Nagy Lászlónak gyermekkorától kezdve kedves ünnepe volt a húsvét. – írja GÖRÖMBEI ANDRÁS – Ezért váltott ki belőle szarkasztikus indulatot az ünnepnek az a kiüresedése, hogy az egykor gazdag tartalmú ünnep ürügyén ma csak hatalmas zabálást rendeznek. A *Húsvét* ily módon a *Menyegző* egyik motívumát, a romlasztó megideologizálást groteszk iróniával fejezi ki képvers formájában: a szöveg szakrális képzetek profanizálódását groteszk iróniával mutatja be (...) A szöveg gazdagon groteszk-ironikus fogalmi jelentését vizuális líraisággal nyomatékosítja az íráskép (...)” (GÖRÖMBEI: 1992. 364). (A *Menyegzővel* kapcsolatos kommentárokat lásd az 1. fejezetben az 1.6. alatt.)

4. ábra

5. ábra

A verbális összetevő konvencionálisan is olvasható, összefüggő szöveg, különböző szintű egységei egymástól jól elkülöníthetők, illetőleg értelmezhetők makroszinten is. Minthogy a sonka alakja úgy-ahogy szimmetrikus, a verbális matéria a kalligrammatikus grafikus réteg 'eltávolításá'-val is sonka vagy félsonka formájú marad, amelynek egy lehetséges tagolását az írásjelek feltüntetésével adtam meg. Arra, hogy ez az 'eltávolítás' adott esetben mi módon is lehetséges még, jó példával szolgálhat egyebek közt Nagy László *Kés* című versének konvencionálisan és kalligrammatikusan is elkészített, illetőleg kinyomtatott változata. (Ez utóbbit lásd például NAGY: 2001. 160, itt az 1. fejezetben a 11. ábrán.)

1.2.2. A befogadó, az olvasó számára szinte kézenfekvőnek tűnik, a kalligrammatikus réteg kialakítása mégsem lehetett valami 'szimpla' tipográfiai ujjgyakorlat. Legalábbis erről tanúskodik a *Húsvét* 4. és 5. ábrán látható két modellje, amelyek közül az egyik 1971-ben, a másik pedig 1973-ban keletkezett (NAGY: 1980b. 65 és 100).

1.2.2.1. A 4. ábra grafikai elemei a következők: Léda portréja (alatta a „Léda szája” felirat olvasható), lófejek és csülkök. Középen, a beigli fölött és alatt jól olvasható a következő két megnyilatkozás: „Mi született meg? / A Beigli!” és „Mi támadt fel nektek? / a sonka”. Az utóbbi a csülök metszetén is kibetűzhető spirálisan. A beigli től jobbra „E” betű formában ez olvasható: „Párnái közt hegyek visszhangja / Kancanyerítés ... Visszhangja / Léda orrcimpái ... Piros szemek odúja”. (Talán az *Emberpár* című képvers előképe?) Alul (vers)címek: 1. *Kereszt...*, 2. *Seb a cédruson*, 3. *Oszlopos Simon*, 4. *Előre*, 5. *Kés*, 6. *Karácsony / beigli*, 7. *Húsvét / sonka*, 8. ?, 9. *Cégér ...* Nagy László tervei közt nyilván szerepelt a *Húsvét* testvér darabja, a *Karácsony*, ami azonban tudomásom szerint nem készült el.

1.2.2.2. Az 5. ábra meghatározó grafikai elemei egy fordított disznóláb és egy férfi alak, „A HÚSVALLÁSÚ”-é. Csúcsán kis lobogó és fejbúbján gözölgő kondér. Folyik a

nemzeti zászlós multság, dínomdánom. A sonka számokkal tűzdelt formája, illetőleg az azt konstituáló szöveg már megközelíti a végleges változatot. A vázlatok megkapóan merevítik ki az alkotási folyamat egy-egy mozzanatát.

MI
 CSODA
 CSODA
 LÉPETT
 AZ ÉGRE!
 AZ ALVÉG
 ÉS FELVÉG,
 AZ Ó VÁROS,
 AZ ÚJ VÁROS,
 A HÚSVALLÁSÚ
 SZÉKESFŐVÁROS
 ÁMUL MEGIGÉZVE:
 MICSODA CSODA, Ó!
 DEHOGYIS DÉLIBÁB,
 ÍME EGY FORDÍTOTT
 BÁBELI DISZNÓI LÁB,
 CSÜLKÖS MEG CSÁNKOS,
 HÚSVÉTI PÍRRAL CSÁBOS.
 CIRMOLTA OLTÁRI FÜSTTEL
 SOKTORNYÚ FÜRÉSZPOR-VÁROS.
 SÓ-GALAXISÁVAL E SONKA VIRÁGZÓ
 TETEJÉN, AZ ÉTER HIDEGÉBEN ZÁSZLÓ.
 SZENT JEL AZ ÁBRÁND FIAINAK – VÁRLAK.
 KÉS-KÖRMENET INDULJ! NYÍLJATOK SZÁJAK!
 NÉKTEK MA A KONCOK LÁGY KAPUJA TÁRUL,
 ZSÍR HAVASA, HÚS HAJNALA TŰZVE IDEÁUL.
 ÁLL A SONKA, MAJD SZÁLL ALÁ POKOLRA.
 ETIKETT BONTJA, VILLÁMOLVA SÉRTIK
 BICSAKOK – A BÁBELI SZENTSÉGIT!
 ZÁSZLÓS TORNYA FOGYVA SÜPPED,
 EBÉKÉ A CSONT S AZ ÜNNEP
 MEG A SEHOVA SE LÁTSZÓ
 ZSÍRFOLTOS ZÁSZLÓ.

(A *Húsvét* írásjelekkel a kalligrammatikus réteg eltávolítása után)

1.2.3. A 0.3. alatt megfogalmazott kérdésekre itt hasonló vagy analóg válaszok adhatók, mint a *Seb a cédruson* kapcsán.

A Nagy László-repertoár legtöbb darabja ilyen típusú vizuális alkotás. Például: *Árvácska sírverse*, *Bárános dedikáció*, *Jolinda*, *Kereszt az első szerelemre*, *pásztoRablók* stb. Az utóbbival kapcsolatban azonban szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a művet nem egy adott relátum, hanem két vehikulum, éspedig Korniss Dezső két képe (a *Pásztorok* és a *Rablók*) ihlette, ilyenformán inkább a (2) / 'Vb ← Kp' jelzetű kommunikátumok körébe sorolható. (Típusjellemzőit lásd PETŐFI: 2001. 63, itt az 1. fejezetben a 2. alatt.)